

## Lanski obremenitveni preizkus slovenskih bank je bil farsa desetletja



**Tadej Kotnik**; znanstveni prodekan ljubljanske fakultete za elektrotehniko, 12.05.2015, Finance

Obremenitveni preizkus ECB je napovedal, da naj bi bile slovenske banke med vsemi preizkušanimi najbolj ranljive, NLB in NKBM pa naj bi minulo leto končali na robu kapitalske ustreznosti; dejanski revidirani rezultati minulega leta so prav ekstremno boljši od teh napovedi.

V zadnjih tednih je bilo objavljenih dovolj revidiranih podatkov o poslovanju bank v Sloveniji v letu 2014, da lahko z gotovostjo ugotovimo tisto, kar je bilo precej očitno že iz delnih podatkov in vmesnih napovedi: razlog, da **NLB** in **NKBM** oktobra lani nista uspešno prestali obremenitvenega preizkusa (stresnega testa) **Evropske centralne banke** (ECB), je bil v povsem nerealno katastrofalnih predpostavkah, ki so jih za Slovenijo uporabili v tem preizkusu. Če kdo nima časa ali želje prebrati celotno kolumno, se lahko o utemeljenosti te ugotovitve prepriča tako, da si v njej ogleda le **tabelo**.

Obremenitveni preizkus ECB je napovedal, da naj bi bile slovenske banke med vsemi preizkušanimi najbolj ranljive, NLB in NKBM pa naj bi minulo leto končali na robu kapitalske ustreznosti; dejanski revidirani rezultati minulega leta so prav ekstremno boljši od teh napovedi.

Razčlenjevanju, koliko je kdo in zakaj kriv za to farso, se bom tokrat poskusil izogniti; glede odgovornih naj bo dovolj navedba iz poročila ECB o rezultatih obremenitvenih preizkusov, dostopnega na spletni strani ECB (Aggregate Report on the Comprehensive Assessment, ECB, 26. oktobra 2014; v nadaljevanju: poročilo ECB), v katerem na straneh 36-37 piše:

»Predpostavke osnovnega scenarija je pripravila evropska komisija. Predpostavke neugodnega scenarija je pripravil Evropski odbor za sistemska tveganja (ESRB) v tesnem sodelovanju z nacionalno centralno banko, ECB in Evropskim bančnim organom (EBA).«

Osnovni scenarij je bil v obremenitvenem preizkusu obrobne pomena, saj so banke preizkus opravile le, če so opravile tudi njegovo ostrejšo različico - tisto pod predpostavko, da se bo v vsakem od treh let obdobja 2014-2016 odvil negativni scenarij; NLB in NKBM bi postali kapitalsko neustrezni le pod takšno predpostavko in šele leta 2016, pa preizkusa nista opravili. Zato je jasno, da so odločevalci, ki so pripravili »teren« za neuspeh njunega preizkusa, naštetih v drugem stavku zgornjega navedka iz poročila ECB.

Pojdimo zdaj k številkam, za katere menim, da bodo večino prepričale o utemeljenosti naslova te kolumne; ob vsaki bom navedel tudi vir, kjer je javno dostopna, in vesel bom, če se boste vsi, ki vas ta tematika zanima, še samostojno prepričali, da so številke res takšne.

Začnimo pot pri »kronskem« rezultatu obremenitvenega preizkusa ECB: napovedi, do kolikšne spremembe količnika prvovrstnega temeljnega kapitala bank (CET1) bi prišlo ob uresničitvi predpostavk neugodnega scenarija v vsakem od treh let obdobja 2014-2016. Ti podatki, izraženi kot medianska vrednost za vse preizkušane banke posamezne države, so v poročilu ECB prikazani na sliki 2 na strani 6, tukaj pa jih prikazuje prvi grafikon.

### SPREMEMBA KOLIČNIKA KAPITALSKE USTREZNOSTI CET1 V OBDOBJU 2014-2016: NAPOVED PO NEUGODNEM SCENARIJU

► v odstotnih točkah, medianska vrednost vseh preizkušanih bank



Viri: ECB Aggregate Report on the Comprehensive Assessment 2014, str. 6

Če bi se torej v celoti uresničile predpostavke neugodnega scenarija za Slovenijo, bi se

količnik CET1 preizkušanih slovenskih bank (NLB, NKBM in SID banke) do konca leta 2016 zmanjšal za skoraj 15 odstotnih točk; če bi se uresničile predpostavke neugodnega scenarija za Grčijo, bi se CET1 preizkušanih grških bank (Alpha, Eurobank, NBG in Piraeus) zmanjšal za okoli 10 odstotnih točk, in tako naprej. Takšna napoved za Slovenijo se je zdela precej absurdna že oktobra lani, ko jo je ECB objavila, še posebej v primerjavi s tistima za Grčijo in Ciper, kjer so sistemske banke imele in še vedno imajo z oslavitvami pokrit precej manjši delež slabih terjatev, koliko so od naših slabši tamkajšnji kazalniki gospodarstva in brezposelnosti, pa verjetno ni treba poudarjati.

Kaj naj bi bila najpomembnejša prispevka k tako slabi napovedi za Slovenijo oziroma za slovenske banke, bom poskusil povzeti ob koncu kolumne, a pojdimo prej k (še) bolj bistvenim številkam - tistim dejanskim. Kako ekstremno drugačna od napovedi obremenitvenega preizkusa je pri slovenskih bankah realnost, povzema tabela, ki navaja, kakšno vrednost količnika CET1 ob koncu leta 2014 je vsaki od treh slovenskih sistemskih bank napovedal preizkus (osnovni scenarij naj bi bil najverjetnejši!), kakšna pa je bila v resnici. Napovedi preizkusa so v poročilu ECB na strani 153, dejanski podatki pa v revidiranih letnih poročilih bank za leto 2014, dostopnih na spletnih straneh bank: pri NLB je revizorsko potrjena vrednost CET1 zapisana na strani 45, pri NKBM na strani 9, pri SID banki pa na strani 13.

### NAPOVEDI IN DEJANSKE VREDNOSTI KOLIČNIKA CET1

ob koncu leta 2014, v odstotkih

banka	obremenitveni preizkus		dejansko
	osnovni scenarij	neugodni scenarij	
NLB	13,8	8,6	22,7
NKBM	15,2	11,4	25,8
SID banka	23,8	19,4	26,2

Viri: ECB Aggregate Report on the Comprehensive Assessment 2014 (str. 153), revidirana poročila za leto 2014 NLB (str. 45), NKBM (str. 9) in SID banke (str. 13)

Ker je obremenitveni preizkus ECB obsegal tudi napovedi za leti 2015 in 2016, NLB in NKBM pa bi celo pod predpostavkami neugodnega scenarija »pognili« šele v letu 2016 (ker bi takrat količnik CET1 pri obeh upadel pod 5,5 odstotka), še tako visoke vrednosti CET1 ob koncu leta 2014 seveda ne morejo biti neizpodbiten dokaz, da bosta NLB in NKBM tudi ob koncu leta 2016 kapitalsko ustrezni. Pa vendar; NLB bi v primeru, če bi se prav v vsakem od treh let obdobja 2014-2016 uresničil



neugodni scenarij, leto 2014 končala z vrednostjo CET1 pri 8,6 odstotka, ki bi nato do konca leta 2016 upadla na 5,0 odstotka; ker vemo, da je leto 2014 dejansko končala s CET1 pri 22,7 odstotka, naj vsak bralec presodi, kako verjetno je, da bi s te ravni - celo ob uresničitvi neugodnega scenarija za leti 2015 in 2016 - do konca prihodnjega leta CET1 »uspelo« upasti pod 5,5 odstotka. NKBM si je lani pri svojem CET1 nabrala še malo več zaloge, zato je tam kaj takega še manj verjetno.

Ekstremna odstopanja med dejanskimi in napovedanimi vrednostmi CET1 v tabeli potrjujejo, da je bila napoved upada kapitalne ustreznosti slovenskih sistemskih bank - tako osnovna, bojda najverjetnejša, kot neugodna, ki jo povzema prvi grafikon - absurdna. V letu 2014 je količnik CET1 vseh treh bank občutno zrasel (NLB za 6,6, NKBM za 6,2 in SID banke za 2,0 odstotne točke), obremenitveni preizkus pa mu je celo v osnovnem scenariju napovedal upad (NLB za 2,3, NKBM za 4,4 in SID banki za 0,4 odstotne točke), v neugodnem scenariju pa pravcati potop (pri NLB za 7,5, NKBM za 8,2 in SID banki za 4,8 odstotne točke).

Zanimivo je pogledati tudi, kako bi jo v obremenitvenem preizkusu odnesle banke preostalih 18 držav evrskega območja, če bi bile deležne tako pesimističnih napovedi. Upad CET1 v letu 2014 za 8,2 odstotne točke, kakršen je bil za lani pod predpostavkami neugodnega scenarija napovedan NKBM (in je realnost zgrešil v negativno smer za kar 14,4 odstotne točke!), bi že ob koncu minulega leta spravil v kapitalno neustreznost v Avstriji štiri od šestih (**Erste Group**, Raiffeisenlandesbank Oberösterreich, **Raiffeisen Zentralbank** in Österreichische Volksbanken), v Nemčiji 16 od 25 (tudi **Deutsche Bank** in **Commerzbank**), v Franciji osem od 13 (tudi **BNP Paribas** in Société Générale), v Italiji vseh 15, v Španiji vseh 15, skupaj pa 75 od 130 bank. Ne le, da več kot polovica preizkušanih bank ne bi opravila preizkusa, temveč bi jih več kot polovica zašla v kapitalno neustreznost že v prvem od treh let preizkusa (in ne šele v tretjem kot NKBM in NLB). Podatki, iz katerih vse to izhaja, so v poročilu ECB na straneh 148-153.

Podrobnejše branje poročila ECB pokaže, da so se slovenske banke v obremenitvenih preizkusih tako slabo obnesle predvsem zaradi uporabe skrajne pesimističnih napovedi spremembe BDP v letu 2014, ki je zelo pomembno vplivala na izračun stanja v bankah, pri Sloveniji pa je ta napoved v osnovni različici zgrešila dejansko vrednost v negativno smer za 2,7, v neugodni različici pa za 4,4 odstotne točke. Bolj je med vsemi evrskimi državami zgrešila le pri Irski (za 3,0 oziroma 6,1 odstotne točke), vendar so tej v osnovnem scenariju napovedali rast BDP (za 1,8 odstotka) in zgrešili zato, ker je bila rast dejansko precej večja (4,8-odstotna), Sloveniji pa so celo v osnovnem scenariju napovedali upad BDP (za 0,1 odstotka), dejansko pa smo imeli tretjo največjo rast na evrskem območju (2,6-odstotno). Napovedi letnih sprememb BDP so v tabeli 9 na strani 13 poročila ESRB o predpostavkah obremenitvenih preizkusov (EBA/SSM stress test: The macroeconomic adverse scenario, ESRB, 29. aprila 2014), dostopnega na spletni strani EBA, podatki o dejanski realni letni spremembi BDP pa na portalu Eurostata v zbirki s kodo »tec00115«.

### SPREMEMBA KOLIČNIKA CET1 V OBDOBJU 2014-2016: PRISPEVEK NEUGODNEGA SCENARIJA

► v odstotkih tveganju prilagojene aktivne preizkušanih bank



Vin ECB Aggregate Report on the Comprehensive Assessment 2014, str. 107

### SPREMEMBA KOLIČNIKA CET1 V OBDOBJU 2014-2016: PRISPEVEK DODATNO UGOTOVLJENIH SLABIH TERJATEV

► v odstotkih tveganju prilagojene aktivne preizkušanih bank



Vin ECB Aggregate Report on the Comprehensive Assessment 2014, str. 116

Koliko bi znašal upad CET1 zgolj zaradi poslabšanja makroekonomskih kazalnikov ob uresničitvi negativnega scenarija, poročilo ECB povzema na sliki 52 na strani 107. Koliko je CET1 upadel zaradi oslabitev terjatev, ki so jih banke do obremenitvenih testov obravnavale kot dobre, a jih je pregled kakovosti portfelja bank v okviru teh testov ocenil za slabe in potrebne oslabitve, pa je v poročilu ECB prikazano na sliki 63 na strani 116. Te napovedi povzemata drugi in tretji grafikon današnje kolumne, ki kažeta, da je obremenitveni test ocenil slovenske banke za najslabše tako po prvem kot po drugem kriteriju; povedano po domače naj bi bile torej med vsemi bankami na evrskem območju prav naše najbolj občutljive za zaostritev razmer, poleg tega pa naj bi med vsemi bankami prav naše lani tudi najbolj - daleč najbolj! - lepšale svoje bilance. Odkod to izhaja oziroma kako so to ugotovili, v poročilu ni razčlenjeno; zgolj piše, da je pač tako.

Če so naše banke res tudi še lani, torej že po dokapitalizaciji in prenosu terjatev na **DUTB**, »frizirale« izkaze najbolj na celotnem evrskem območju, je to skrajno skrb zbujujoče, a celo če je bilo res tako, so morale takoj po objavi rezultatov preizkusa te terjatve oslabiti, posledično znižanje CET1 pa je že vgrajeno v dejanske vrednosti tega količnika ob koncu leta 2014, ki jih podaja tabela - pa so te kljub temu ekstremno boljše od napovedi obremenitvenega preizkusa!

Alternativa sklepu, da je bil lanski obremenitveni preizkus slovenskih bank farsa desetletja, je lahko le hipoteza, da so vrednosti CET1 ob koncu leta 2014, zapisane v letnih poročilih NLB, NKBM in SID banke, vse po vrsti prav strahovito potrjene. Da bi bilo to vsaj teoretično mogoče, bi moral tudi vsak od treh neodvisnih revizorjev, ki so k poročilom dali mnenja brez pridržka (**Ernst & Young Revizija**, d. o. o., pri NLB, **Deloitte Revizija**, d. o. o., pri NKBM in **KPMG Slovenija**, d. o. o., pri SID banki), privoliti ali spregledati, da so banke prikazale skrajno napihnjeno vrednost kapitala.

Sodeč po izkušnjah minulih let, to ni povsem nemogoče, a osebno ostajam pri trditvi iz naslova kolumne.